

niet nauwkeurig weten tot welke acties de RVV-groepen in de twee genoemde nachten zijn overgegaan. De bewaardgebleven gegevens van de RVV beslaan namelijk een periode welke die nachten insluit maar maken niet duidelijk wat men toen precies heeft kunnen doen. Duidelijk is wel dat de RVV-groepen, behalve de Zuidlimburgse, niet de beschikking hadden over explosieven van Engelse oorsprong (de RVV had een kleine eigen voorraad van Nederlandse oorsprong) en evenmin over Engelse wapens¹; zij waren dus, naar wij vermoeden, hoofdzakelijk

periode 13 augustus—9 september '44 maar doet niet uitkomen op welke data de beschreven acties werden uitgevoerd.

Deze 'brigade' (ze telde, in 13 groepen verdeeld, ca. tachtig man) had (hetzelfde is elders gebeurd) vermoedelijk nog in augustus een aantal dorsmachines vernield, zulks op grond van de overweging dat het, nu de Geallieerden naderden, aanbeveling verdiende de oogstwerkzaamheden te vertragen zodat de Duitsers niet in staat zouden zijn een deel van de oogst naar Duitsland af te voeren. In feite had de bezetter de landbouwoogst steeds in Nederland gelaten zodat men met de vernieling van dorsmachines Nederlandse belangen schaadde en niet Duitse. Op aandrang van Louwes verzocht het College van Vertrouwensmannen op 12 september de regering via Radio Oranje 'mee te delen dat vernieling dorsmachines schadelijk is voor voedselvoorziening en op te roepen tot volledig afwerken en afleveren van de oogst.' (telegram, 12 sept. 1944, van Vertrouwensmannen aan de regering, *Eng.*, dl. V b, p. 516) Radio Oranje zond deze mededeling annex oproep op 16 september uit.

¹ Een RVV-groepje van een kleine twintig jongeren dat 'omstreeks midden augustus' in de buurt van Barchem tot stand was gekomen, had, aldus dr. W. H. Vermooten, aanvankelijk slechts de beschikking over 'boksbeugels, verzwaarde gummistokken, een jachtgeweer en een oude revolver.' (W. H. Vermooten: *Strijders zonder uniform. Het ondergrondse verzet in de gemeente Laren (Geld.) tijdens de Duitse overheersing 1940-1945* (1945), p. 36) De RVV-'brigade' in Twente was in de eerste septemberdagen in het bezit van 'zes revolvers en drie karabijnen van Duitsers (meest Oostenrijkers) die', zo schreef de commandant, kapitein Lancker, 'de wapens graag afstonden voor een oude overall en verzorging voor de rest van de oorlog, en door het overmeesteren van drie Ned. SS-leden, die thans gevangen worden gehouden.' (rondschrijven, 8 sept. 1944, van A. F. Lancker aan zijn kringcommandanten (RVV, 1 f))

Het is plausibel dat die wapens afkomstig zijn geweest uit de twee door illegale werkers geïmproviseerde 'krijgsgevangenenkampen' die M. van Amerongen (deze heeft ten onrechte aangenomen dat hij met een uniek geval te maken had) in 1979 heeft beschreven in *De ongelooflijke geschiedenis van het krijgsgevangenenkamp 'Prins Bernhard'*. Tot de oprichting van het genoemde kamp werd op zaterdagavond 2 september '44 besloten door vier jongemannen die in Heeten bezuiden Raalte waren ondergedoken. Aanleiding tot die oprichting was de desertie van een Rijksduitser uit Hengelo die de KP om een onderduikadres had gevraagd. Hij werd ondergebracht bij een boerderij en daar kwamen spoedig ook anderen terecht: enkele andere deserteurs, een paar als het ware van de weg geplukte Duitse militairen, enkele uit Deventer opgehaalde Oostenrijkse deserteurs en zes gedeserteerde Italiaanse *Hilfswilligen*. Hoeveel militairen in totaal 'krijgsgevangenen' werden, staat niet vast, wellicht ca. zeven-